

Nazaten van Karst van der Kaap

Albert van der Kaap

In dit artikel staan verhalen over de nazaten van Karts van der Kaap, zoon van Karst Jacobs van der Kaap en Roelofje Harms.

Jakob van der Kaap en Geeske Buist

Jakob van der Kaap, geboren op 25 juli 1845, was het zevende kind van Karst van der Kaap en Stientje Alberts Oost. Hij trouwde op 21 maart 1874 met Geeske Buist, geboren in Zevenhuizen op 24 oktober 1849, dochter van Jan Girbes Buist en Martje Jans Holman. De opa van Geeske was Girbe Buist, de schoolmeester van Zevenhuizen, die in 1828 een rapport schreef over het leven in Zevenhuizen (zie hoofdstuk Karst Jacobs van der Kaap en Zevenhuizen).

Girbe Buist

Girbe Buist, geboren op 7 november 1839, was een neef van Geeske Buist. Hij was een zoon van de broer van haar vader, Hindrik Buist die getrouwd was met Gelske Blouw. Girbe trouwde op 25 juni 1864 in Leek met Jantje Heijs, geboren op 9 februari 1844 in Zevenhuizen en overleden op 3 december 1908, dochter van Marten Hendriks Heijs en Femke Hummel.

Over deze Girbe zouden we in dit boek nooit geschreven hebben, ware het niet dat hij honderd jaar oud is geworden en er in een plaatselijk blad een aardig artikeltje over hem verscheen. Girbe stierf kort na zijn 100e verjaardag op 4 december 1939 in Zevenhuizen.

Hindrik Buist.

Artikel over Girbe Buist

ZEVENHUIZEN - De oude heer Girbe Buist hoopt Dinsdag (7 november 1939) 100 jaar te worden.

Dit heugelijke feit heeft ons aangespoord om één dezer dagen den bekenden aanstaande jarige eens op te zoeken, om van hem wat gewaar te worden. Want nietwaar, honderd jaar Is een heele rek; hij is de oudste van Zevenhuizen, van de gemeente Leek en zeker ook van onze provincie en de uitgebreide lezerskring van dit blad zal zeker intensief mee leven. Ik was nog nauwelijks het kamertje binnen, of de oude baas riep me toe: "Zoo, Postema, ben joe daor?" "Ben bliede da je er es weer binn! Joe hemm hier ja ien gien hail joar west!" Ik stemde het toe, maar bood ter mijner verontschuldiging aan, dat Buist ook slechts één keer per jaar jarig was. De vriendschap was gauw weer gesloten en de tweede vraag van Buist was: "Wil je een segoar hemm?" "Graag, Buist", en zoo al rookende weg en al pratende weg, zonder bijzonder te zeggen, waarom we kwamen, werden we veel gewaar. "Is je vader ook zoo oud geworden, Buist?" "Nee jong, die is jong 'sturven (op 34-jarige leeftijd); ik had een stiefvaor. Maor mien grootvaor, die is zoo sikkem honderd jaor worren; dat was 'n Girbe Buist" (Dit is niet juist. Zijn grootvader, de schoolmeester Girbe Buist, werd niet ouder dan 71 jaar). "Ben je jong getrouwd, Buist?" "Jao, dat gong nogaal (hij was 22 jaar)." Maor cinten hadden we niet. Toen we trouwd wassen, kochten we ien 't gemeentehuus elk twee borrels en toen hadden we nog 25 stuvers over. Een bed hadden we niet; wat stroo met een laoken er overhèn en 'n paor dekens, die warren ons geven. Maor wie hemm er altied lekker op slaopen en goed rust heur!" "Heb je het krap gehad In je trouwen, Buist?" "Nee, krap niet jong; mor één keer; toen warren om de langste dag ons alle eerappels bevroren en cinten hadden we ok niet. Een buurman leende ons Zaoterdagaovends een half mudde (ongeveer 35 kilo) en laoter kreeg'n we wat van de familie en toen hemm we gien krapte weer had. Jao, jao, Postema, veul wederwaardigheden, maor uut die alle redde ons God". "Je hebt het zeker nogal zwaar gehad, niet Buist?" "Jao jong, alle zummers naar 't kenaol hèn baggeln (baggeren); die 'n rieksdaolder had, die had één. Maor 'n ander leende één en daormet naar 't kenaol. We kregen sums ien zeuven weken geen kleeren uut; maor het ging om 't verdienst. Dat waark heb ik twintig jaor daon; dat was mien vak: baggeln en wiekgroaven (het graven van wijken, kanalen gebruikt voor de het afvoeren van turf). "Joa jong, 't was altmets zwoar waark. Mor wij hemm ons redt".

"Hoe was het hier, toen U jong was, met het kerkgaan, Buist?" "Och jong, dat ging er sums zoo wat langs; de Gereformeerde kerk was toen klein. Er kwammen sums middags niet meer dan een stuk of vieftien ien kerk. 't Maag mij nog heugen, de eerste domenee, dat was een domenee Van der Meer (Albert Koenes van der Meer afkomstig uit Oenkerk was predikant in de gereformeerde kerk van Zevenhuizen van 1847-1853); loater kreeg'n we Aobels (Abel Jan Abels, afkomstig uit Ezinge was predikant in de gereformeerde kerk van Zevenhuizen van 1853-1861). Dat was 'n goeie nan heur! die har wat te min traktement, mor 'n klein beetje. Hij har ok een dochter, 'n nuver wichtje van zestien jaor. Loater is hij votgaon (1861); toen kreeg'n we, domenee Stuckwisch (Gerhard Friedrich Stuckwisch, afkomstig uit Marrum was predikant in de gereformeerde kerk van Zevenhuizen van 1862-1891); he' j vast ok wel van heurd? "Ineens stap ik van de geesteliike wereld over naar het stoffelijke en zeg: "'t Is je nogal goed gegaan, Buist, Later was je toch groot boer?" "Za`k je zeggen jong; Ik har crediet! As'k niet op tied betaalen kon vroeg 'k om uutstel; ik kon red worren en kocht dizze plaots veur f 3750. Laoter, toen mien vrouw overleed, en de boel verdielid werd, brocht het twaalfdoezend gulden op!" Heb je ook ouderdomsrente, Buist? "Jao Jong, mor ik moet wezenlieks nog vieftienhonder gulden van 't Riek hemm; want toen dit uut kwam, was ik tachtig jaor en er dus vieftien jaor over. Mor 'k heb 't nooit kreeg'n heur! " Om den oude niet te veel te vermoeien stond ik

op, hij reikte mij de hand en zei: "Kom Dinsdag ok mor, heur, want ik heb 't hier goed bij mien zeun Hindrik". Van de zoon en diens vrouw, waar we koffie dronken, vernamen we, dat Girbe Buist afstamt van wat men toen noemde: fleurige arbeiders. Hij werd geboren op de Veldstreek, waar nu Jan Kuiper woont. Van hier vertrok hij naar de Oude Streek (1899): zijn vrouw ontviel hem in 1908. Hij verloor reeds vroeg zijn vader en kreeg een stiefvader, met wien hij goed overweg kon. Het echtpaar Buist heeft in het geheel zeven kinderen gehad, waarvan nog drie leven en wel twee zonen en één dochter. Hij heeft 21 kleinkinderen, en 23 achterkleinkinderen, waarvan de oudste reeds 30 jaren is. De oude heeft altijd te Zevenhuizen gewoond. Op kerkelijk en politiek gebied bewoog hij zich niet. Het leven was in die dagen van zijn kracht zwaar en met moeite hield men het hoofd boven water. Toch heeft het aan het opgewekte humeur van Buist geen schade gedaan. Dit kleine mannetje, die zijn zintuigen alle nog goed heeft, behalve dat bij ietwat doof is, moge Dinsdag een mooie, warme dag beleven en worde aan hem vervuld: "Ten tijde des avonds zal het licht wezen" (Zacharias 14:7).

Hindrik van der Kaap

Hindrik van der Kaap was een kleinzoon van Karst van der Kaap, het zesde kind van Karst Jacobs van der Kaap en Roelofke Harms. Hij werd geboren op 10 mei 1840 in Zevenhuizen en overleed op 27 september 1913 in Tolbert. Hij was getrouwd met Jantje Alberts, geboren op 10 juni 1844 in Leek en overleden op 24 juni 1909 in Terheijl.

Hindrik en Jantje van der Kaap woonden in Niebert, waar hun kinderen geboren werden. Later verhuisden ze naar Terheyl waar ze een kruidenierswinkeltje hadden en één koe. Sinds 22 november 1897 woonden zij aan de Schapenweg 8 (T219/T248). Volgens een oud verhaal woonden zijn daar naast Dina Fey (Fij), bijgenaamd Dina Botter. Maar deze Dina of Diene Fij woonde volgens "Zij maakten Nietap-Terheijl" aan de J.P Santeeweg 19 in Nietap, een aantal kilometer verderop. Hindrik haalde de kruidenierswaren met een juk waaraan twee grote manden hingen, van Tienkamp uit Leek (volgens hetzelfde boek was deze Tienkamp klompenmaker). Nadat alles in kleinere porties verdeeld was, ventte hij het uit met de kruiwagen. Hindrik vertrok op 28 juni 1913 naar Tolbert.

Hindrik had geen lager onderwijs genoten, hij tekende met een kruisje. Hij had een lang gezicht met een hoog voorhoofd, blauwe ogen, een grote neus en blonde wenkbrauwen. Hij had blond haar en droeg een rossige (bruine) baard. Hij was niet lang (161-166 cm.). Op 16 september 1873 werd hij door de arrondissementsrechtbank in Groningen veroordeeld tot 42 dagen eenzame opsluiting, ingaande 8 oktober 1873, wegens mishandeling. Begin 1874 (hij woont dan in Niebert) wordt hij nogmaals veroordeeld wegens mishandeling. Hij krijgt nu een boete van 8 gulden en een dag eenzame opsluiting. Zijn gedrag in de gevangenis wordt goed genoemd.¹

Jantje Alberts, de echtgenote van Hindrik werd Jantje 'Pruus' genoemd. Zij was een donker 'wijffie' met krullend haar. Ze ging ooit eens ergens lopend heen, had zich mooi opgedoft en voelde zich een heel dametje. Ze praatte hardop tegen zichzelf: "Oh, wat is Jantje pruus", pruis, groot, flink, ze was

---

¹ Henk Doedens, Zij maakten Nietap-Terheijl.

groots op zichzelf. Een stel slootgravers, die net tegen de kant van een droge sloot lagen te schaften, hoorden dat en sindsdien noemde men haar Jantje 'Pruus'.²

Karst van der Kaap

Karst van der Kaap was de zoon van Hindrik. Hij werd geboren op 16 december 1867 in Niebert en stierf op 7 september 1942 's avonds om tien uur in Tolbert. Hij trouwde op 21 maart 1891 in Leek met Anna Hovinga, geboren in Zevenhuizen op 8 juni 1870 's morgens om vier uur. Zij overleed op 12 oktober 1995 in Tolbert. Anna was de dochter van Willem Hovinga en Henderkien van Esch.

Karst was, volgens Johannes van der Ley, enig kind. Dat is niet geheel juist. Hij had een broertje, Geert, maar die stierf al voor hij een jaar was. Waarschijnlijk omdat zij het alleen zijn voor Karst zielig vonden, namen zijn ouders een andere jongen in huis als speelkameraadje. Die jongen lustte geen bonensoep. Later, toen deze jongen net getrouwd was, ging zijn stiefvader, Hindrik van der Kaap, bij hem op bezoek: "Wat nou jong, aan de boontjessoep!" "Ja", antwoordde die jongen, "daar moet je eerst getrouwd voor wezen".

Karst begon als boerenarbeider. Hij ging bij de boeren aardappelen rooien. Dochter Henderkien kwam hem dan na koffietijd helpen. Ze durfden allebei nog geen aardappel mee naar huis te nemen. Later was Karst ook melkrijder. Henderkien trok veel met haar vader op. Ze hadden een paar sikjes (geiten). Eentje moest lammeren, maar dat ging heel moeilijk. Henderkien riep toen vertwijfeld tegen haar vader: "Ach, loat 'm toch zitt'n, loat 'm toch zitt'n!"

Karst en Anna betrokken met de kinderen op enig moment in Zevenhuizen een klein huisje met een paar bundertjes land. Toen cohter Henderkien negen jaar oud was kwam ze bij een kinderloos echtpaar op een boerderijtje te wonen. Het boertje raakte aan de drank. Hij ging met paard en wagen naar de kroeg. Het paard bleef rustig staan wachten. Toen Karst en Anna er achter kwamen dat die vent zo dronk, hebben ze Henderkien daar maar weggehaald. Karst en Henderkien gingen uiteindelijk na het overleiden van die dronkenlap in diens boerderijtje wonen. Dat was aan de Carolieweg op de grens van Zevenhuizen en Tolbert. Daar had Anna een 'stil' kroegje aan huis. 't Was me een mooie, die Anna, zegt Johannes van der Ley. Er wordt wel gezegd dat niet alle kinderen van Karst waren. Anna hing paardenharen strikken in een boom, zodat de lijsters erin verstrikt raakten. De lijsters werden in klei verpakt en zo in het vuur geroosterd. De klei werd daarna los getikt, waarbij de veren aan de klei bleven kleven. Ze verkocht deze gebakken lijsters en soms maakte ze er wel eens eentje klaar voor Karst.

Als Karst ergens een wond had, dan ging hij naar de schuur en plakte er een spinnenweb op. Toen hij een jonge vent was, ging hij wel naar Workum om te werken. Je had daar hooiboeren. In een jaar dat hij hoorde dat er pest in Workum heerste en er mensen dood gingen, is hij meteen omgekeerd en ging hij weer op huis aan.

Anna woog op latere leeftijd wel tweehonderd pond. Karst zag er gewoon uit, klein van stuk. Ze werden 'Honderd en een Klomp' genoemd. Achter in het land, waar het een beetje hoog was,

---

² Informatie afkomstig van Johannes van der Ley, een kleinzoon van Hindrik.

hadden Anna en Karst de tuin liggen. Ze gingen er met de kruiwagen samen naartoe om boontjes te poten. Karst werd dan soms zo moe, dat hij geen stap meer kon verzetten. Ze hebben hem toen in de kruiwagen naar huis moeten rijden. Toen hij, niet lang daarna, op sterven lag ging zijn dochter Henderkien er een paar keer naar toe om bij hem te waken. Johannes van der Ley spreekt ook over het neerstorten van een vliegtuig in de buurt van de kalkovens. Mogelijk bedoelt hij de nacht van 19 op 20 februari 1944, toen er in Tolbert (maar eigenlijk dichterbij Boerakker) een vliegtuig, dat een bombardementsvlucht had uitgevoerd boven Leipzig, neerstortte naast de Noorderweg bij de Feithswijk. Bij deze crash kwamen drie mensen om het leven. Het waren Don Bolt, Cas Waight en Jack Laurens.³

Kalkovens Tolbert

De oudste zoon, Hendrik, en zijn broer Willem waren niet zulke besten, stonden snel klaar om een klap uit te delen. Zij hadden blijkbaar hetzelfde opvliegende karakter als hun grootvader. Anna zei altijd: "Er is er altijd wel eentje bij die een 'schraal' heeft." Ze bedoelde: er zit altijd wel een kind bij, die de kop ruig heeft, eentje die wat mankeert.⁴

Trientje van der Kaap

Trientje van der Kaap was het jongste kind van Karst van der Kaap en Stientje Alberts Oost. Zij werd geboren op 13 juni 1848, in Tolbert. Zij trouwde op 22 maart 1873 in Marum met Siete Neef, geboren

---

³ http://historischboerakker.nl/?page_id=781

⁴ Informatie is afkomstig van een kleinzoon van Karst, Johannes van der Ley.

op 29 augustus 1847 in Niebert. Hij was een zoon van Wietse Reinders Neef en Aaltje Sietes Westerhof. Trientje stierf op 25 juli 1935 in Groningen.

Trientje was bepaald klein van stuk. Volgens het verslag van de rechtbank zou zij 1,54 meter zijn geweest. Zij had lager onderwijs genoten. Trientje (woonachtig in Marum) werd op 17 november 1870, 22 jaar oud, door de arrondissementsrechtbank in Groningen veroordeeld tot een dag gevangenisstraf. De haar ten laste gelegde misdaad was boete, wanbedrijf en lasten.

Haar broer, Albert (schipper), geboren op 29 oktober 1836 in Zevenhuizen en overleden op 12 oktober 1904 in Groningen, werd op 8 februari 1859 door de arrondissementsrechtbank in Groningen tot acht dagen gevangenisstraf veroordeeld wegens mishandeling.

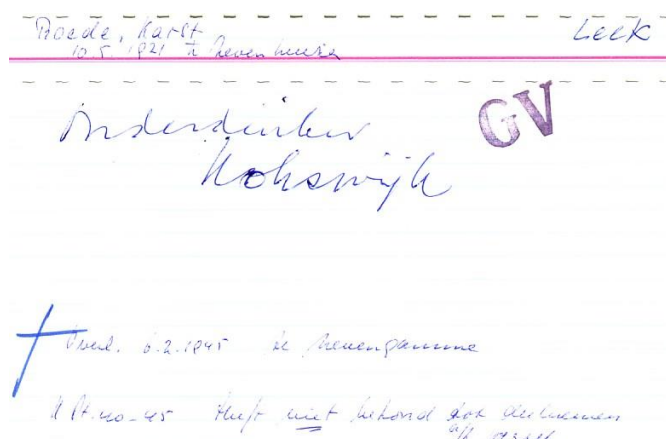
Stientje Foekens

Albert van der Kaap, zoon van Karst van der Kaap en kleinzoon van Karst Jacobs, had een dochter Grietje. Zij trouwde met Harm Foekens. Zij kregen tien kinderen, van wie Stientje het jongste kind was. Stientje werd geboren op 25 april 1904 in Midwolda en stierf op 11 maart 1982.

Zij trouwde op 1 augustus 1928 in Apeldoorn met een zekere Hendrik Wladimir Albrecht Ernst Holm. Bepaald geen doorsnee naam, zeker niet voor een schipper (op de 'Stientje'). Het kostte enig puzzelwerk voor ik een verklaring voor zijn naam had gevonden. Hij bleek geboren te zijn op 7 februari 1901 (in Odoornerveen). Op die dag trouwde koningin Wilhelmina met Hendrik Wladimir Albrecht Ernst von Mecklenburg Schwerin. 'Onze' Hendrik is dus door zijn ouders naar de prins-gemaal vernoemd.

Karst Roede

Karst Roede, zoon van Jantje van der Kaap en Geert Stoffer Roede, werd geboren op 10 december 1921. Karst (tuinman) trouwde op 29 augustus 1942 in Leek met Geltrine Brink, met wie hij een zoon kreeg. Tijdens de oorlog was hij ondergedoken in Kokswijk. Op zijn kaart (zie hieronder) staat GV= Geen Verzet en dat hij is omgekomen in Neuengamme. Dat laatste is onjuist. Karst was tot 14 oktober 1944 gedetineerd in Amersfoort (nr. 56542), van waar hij is overgebracht naar Neuengamme. Hij is echter overleden, op 6 februari 1945, in kamp Versen Grosz Hesepe (bij Meppen). Karst werd begraven in Osnabrück; pas op 26 september 1949 werd aangifte gedaan van zijn overlijden.

Monument voor hen die in de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen in Zevenhuizen, met ook de naam van Karst Roede.

Op het voetstuk de tekst "Zij gaven hun leven voor onze vrijheid 1940-1945 de bevolking van Zevenhuizen". Het monument wordt bekroond met een beeld van een naakte jongen met krans, gemaakt door Wladimir de Vries.

Op 6 mei 2016 is voor het huis Kokswijk 45 in Zevenhuizen een Stolperstein gelegd voor Karst Roede.

Jan van der Kaap

Jan van der Kaap, zoon van Jan van der Kaap, werd geboren op 2 juni 1910 in Tolbert en overleed op 11 juni 1999 in Zwolle. Hij was getrouwd met Johanna Alberta Frehe, geboren op 22 december 1920 in Arnhem en overleden op 23 maart 1999 in Zwolle.

*Foto van Jan van der Kaap (1910) met toestemming van John van der Kaap
(<http://www.johnvanderkaap.nl>)*

Twee koeien geslacht

Wegens het clandestien slachten van twee koeien in juni j.l. staan (op maandag 24 augustus 1942 voor de economische rechter in Groningen), terecht de slager Roelof Berghuis, gedetineerd, de grondwerker Sietsen Alberts en de stoker Jan van der Kaap, alle drie te Tolbert. De slachting geschiedde in het kippenhok van Alberts. Daar kwamen later ook de gegadigden om het vleesch te koopen. Het vleesch van de tweede koe is voor een groot deel in beslag genomen.

De eerste verdachten bekennen volledig. Verdachte Van der Kaap ontkent echter aan de slachting te hebben deelgenomen. Wel heeft hij later het vleesch verkocht. Deze verklaring wordt door de beide andere verdachten bevestigd.

De Officier vraagt hierop vrijspraak voor Van der Kaap en eist tegen de anderen 7 maanden gevangenisstraf. Mr. Meyering veroordeelt Berghuis tot zeven en Alberts tot zes maanden gevangenisstraf en spreekt Van der Kaap vrij.

Drentsch Dagblad, 26 augustus 1942

Hoewel hij hier de dans ontsprong is Jan uiteindelijk, in september 1943, aangehouden door de Duitse Politie te Groningen en, volgens eigen zeggen, naar het Scholtenhuis in Groningen overgebracht. Via de Arbeidsbeurs is hij in september/oktober 1943 per trein naar Duitsland gebracht; via Nieuweschan, Hannover en Braunschweig kwam hij uiteindelijk in het een ArbeitsEinsatzLager (AEL) van Watenstedt terecht. Omdat hij nog niet in het bezit was gesteld van kampkleding kon hij diezelfde nacht nog ontkomen. Daarbij heeft hij hulp gehad van de Amsterdammer Jan van Es, waarschijnlijk geboren in 1925.

Na zijn vertrek uit Watenstedt kwam hij op 6 oktober 1943 in het Lager Crone (Arthur), Hbg-Rahlstedt (Rahlstdter Strasse 29) in Hamburg terecht, waar hij tot het eind van de oorlog in een Duitse meubelfabriek gewerkt heeft, waarna hij terugkeerde naar Nederland.

Holland		ITS 081			Eintr.	Austr.	
Lfd. Nr.	Name	Vorname	geb.am	Geb.Ort	Wohnort		
1875	Kanninga geb.v.d.Kley	Albertha	19.7.24	?	Lg.Funkturm	2.1.45	-
1876	Kanters	Johannes	11.2.03	Rotterdam	Gr.Flottbek Osdorf.Landstr.	21.1.42	-
1877	Kanters	Cornelis	18.3.07	Rotterdam	?	20.5.42	26.1.45
1878	Kanters	Cornelis	7.8.19	Termenzen	?	20.5.42	-
1879	Kaper	Simon	5.10.23	Westwoud	Grindelhof 68	1.12.44	-
1880	v.d.Kapp	Jan	2.6. ?	Tollbert	Lg.Crone,Hbg.- Rahlstedt	6.10.43	-
1881	Kappelhof	Frauke	5.4.02	Delfzyl	Harksheide Kiebitzreihe	2.5.44	-

Uit de 'Meldelisten' van de 'Allgemeinen Ortskrankenkasse Hamburg'

In Hamburg ontmoette hij Johanna Alberta Frehe met wie hij, terug in Nederland, in december 1945 trouwde.

Jan van der Kaap was een actief socialist. Hij werkte een tijd voor De Centrale Verzekeringen (opgericht in 1904 met het doel het economisch en cultureel sterker maken van de arbeidersbeweging). Hij had een agentschap van het NVV (Nederlands verbond van Vakverenigingen), Het Vrije Volk, de Vara-gids en boeken van de Arbeiderspers. Bij verkiezingen hingen er altijd posters van de PvdA voor het raam.

TOONEELGEZELSCHAP gevraagd op vrijdag 6 mei (meifeest) en zaterdag 7 mei (kinderprogramma). Aanbiedingen met prijsopgaaf en referenties aan secr. meicomit . **J. v. d. Koop**, Van Panhuyslaan 41, Leek (Gron.).

Advertentie in het Vrije Volk: democratisch-socialistisch dagblad van 6 februari 1960. Van der Koop is een typfout. Het betreft hier wel degelijk Jan van der Kaap.

Harm van der Kaap en Jantje Dijk

Op 18 december 2017 stond er op de website <http://infoleek.nl> een artikeltje⁵ naar aanleiding van het zestigjarig huwelijk van Harm van der Kaap en Jantje Dijk. Harm van der Kaap, een zoon van Trienko Marten van der Kaap, werd geboren in Tolbert op 24 juni 1933. Hij trouwde op 20 december 1957 in Roden met Jantje Dijk, geboren in Nieuw-Roden op 25 mei 1935. Jantje was een dochter van Lubbert Gerrits Dijk (geboren op 23 juli 1896 te Doezum (landbouwer) en overleden op 22 september 1972 te Roden) en Grietje Henderika Havedings (geboren op 15 september 1903 te Haren en overleden op 31 juli 1997 te Roden).

'LEEK – Op 20 december a.s. is het echtpaar Van der Kaap-Dijk 60 jaar getrouwd. 63 jaar geleden kregen de heer Harm van der Kaap (24 juni 1933) en mevrouw Jantje Dijk (25 mei 1935) verkering op het Concours Hippique in Roden.

Ze kenden elkaar wel omdat ze elkaar regelmatig in de bus troffen van en naar het voorgezet onderwijs in Groningen. De heer Van der Kaap van de Carolieweg was het tweede kind uit een gezin van zes kinderen en mevrouw Van der Kaap-Dijk, geboren en getogen in Nij Ronen (Nieuw-Roden) was het zesde uit een gezin van zeven kinderen. Drie jaar later zijn ze, op 20 december 1957, in het huwelijksbootje gestapt.

Zowel de heer als mevrouw Van der Kaap waren zeer actief. De heer Van der Kaap werkte vanaf de ambachtsschool bijna 20 jaar bij aannemersbedrijf Onne van der Veen in Niebert. Hij roemt nog altijd deze periode omdat zijn baas een echte vakman was waar hij de kleine  n grote kneepjes van het timmermansvak heeft geleerd. Daarna werd hij onderhoudstimmerman bij de gemeente Leek. In zijn

---

⁵ <http://www.infoleek.nl/2017/12/18/echtpaar-kaap-dijk-60-jaar-getrouwd/>

vrije tijd was hij veel aan het tuinieren en bouwde hij voor het gezin een groot huis aan de Diepswal, naast hun eigen kleine huisje.

Dit huis betrokken ze in 1971 met hun vier kinderen. Mevrouw Van der Kaap was altijd in de weer voor het gezin en zat dan ook stevast na schooltijd klaar voor de kinderen met een pot verse thee en een pak meelkoekjes. Daarnaast verrichtte ze hand en spandiensten bij oude of zieke burens. Toen de kinderen groter werden, ging mevrouw Van der Kaap op school helpen bij de handwerklessen. Handwerken was haar lust en haar leven: kleding maken en verstellen, sokken breien enz. Samen mochten de heer en mevrouw Van der Kaap graag fietsen en dansen. In hun jonge jeugd gingen ze dansen bij o.a. Nijdam in Leek en toen de kinderen groter waren, werden ze ook vaste bezoekers bij de pa-en-ma-bals in de regio.

De kinderen zijn al jaren geleden uitgevlogen en er zijn inmiddels negen kleinkinderen en twee achterkleinkinderen bijgekomen. Maar zelf wonen ze nog steeds op hun eerste adres aan de Diepswal in hun zelfgebouwde huis.

Burgemeester Hoekstra feliciteert het echtpaar op 20 december 2017 om 10.00 uur.'

Gerardus de Klonia

Martje van der Kaap, geboren op 9 juli 1944 in Doesburg, dochter van Doetze van der Kaap en Geertje Groenink, was getrouwd met Gerardus Johannes de Klonia (1940-1983). Gerardus was de zoon van Gerardus Johannes de Klonia, geboren op 22 januari 1909, overleden op 10 juni 1977 en Jannetje Huisen. Gerardus, metaalbewerker en koperslager, was vrijwilliger in de Spaanse Burgeroorlog.

De Klonia

Johannes Nicolaas de Klonia. Getrouwd met Maria Adrianessen Coninx. Uit dit huwelijk:

- **Andreas de Klonia.** Getrouwd met Petronella Joanna Antonissen Crol. Uit dit huwelijk:
  - **Cornelis Andreasz de Klonia.** Getrouwd met Adriana van Rijsbergen. Uit dit huwelijk:
    - **Arnoldus Cornelisz de Klonia.** Getrouwd met Cornelia Adrianus Joosen Vredenburg. Uit dit huwelijk:
      - **Adrianus Arnoldusz de Klonia.** Getrouwd met Elisabeth Versteeg. Uit dit huwelijk:
        - **Johannes Bernardus de Klonia** (geboren in Loenersloot, overleden in Amsterdam). Getrouwd met Geertruij Oostermeijer. Uit dit huwelijk:
          - **Joannes Bernardus de Klonia** (voerman), geboren op 24 mei 1831 in Amsterdam. Getrouwd met Cornelia Elisabeth Jurgens, geboren op 2 mei 1834 in N. Amstel. Uit dit huwelijk:
            - **Wilhelmus Jan de Klonia**, geboren op 12 november 1882 in Amsterdam. Getrouwd

met Maria Anna Keijser. Jacob van Lennepstraat 306 II. Uit dit huwelijk:

- **Gerardus Johannes de Klonia** (metaalbewerker, koperslager Amsterdamse Droogdok Maatschappij), geboren op 22 januari 1909 in Amsterdam, overleden op 10 juni 1977 in Hoogkarspel. Relatie met **Jannetje Huisen**, geboren op 27 april 1907 in Amsterdam.

Gerard en Jannetje leefden in concubinaat aan de Egelantiersgracht 46 II in Amsterdam en aan de Goudsbloemstraat 86 HS. Van Gerhardus werd gezegd dat hij slager was (moet waarschijnlijk zijn koperslager) en woonde aan de Vosmaerstraat 1 in Amsterdam. In het militieregister staat dat hij autogeenlasser was en zes jaar lagere school had genoten. Op 4 juli 1928 wordt hij voor goed vrijgesteld van militaire dienst wegens Br.d (broederdienst). Op 12 mei 1933 wordt hij veroordeeld door de Arrondissementsrechtbank in Amsterdam en ingesloten in de strafgevangenis in Groningen. Op 12 juli 1933 wordt hij weer ontslagen.⁶

Jannetje deed op 23 of 24 juli 1940 op het bureau aan de Marnixstraat een opsporingsverzoek voor haar man, de zeeman Johannes, geboren op 22 januari 1909 in Amsterdam, die twee maanden geleden zijn woning had verlaten en niet was teruggekeerd.

Gerardus was waarschijnlijk niet van zins naar huis terug te keren, want op 30 oktober 1940 trouwde hij in Amsterdam met Hendrika Elisabeth Wijnand (1910-1996).

Gerardus komt door een verkeersongeval in Hoogkarspel om het leven. Hij woont dan aande Hoekschewaardweg 29 TE in Amsterdam.

⁶ <https://archieff.amsterdam/indexen/deeds/98533450-8b32-56a3-e053-b784100ade19>

De Spaanse Burgeroorlog (1936-1939), die een half miljoen mensen het leven kostte, geldt als aanloop naar de Tweede Wereldoorlog in Europa. Toch begon hij als een puur binnenlands conflict tussen enerzijds zeer traditionele opvattingen van monarchisten en militairen en anderzijds links-revolutionaire krachten die met het verleden wilden afrekenen. Duitsland en Italië steunden de opstandige militairen, terwijl de S.U. steun gaf aan de Republikeinse regering. In januari 1939 werd Barcelona door de nationalistes veroverd en in maart viel Madrid. Hiermee kwam er een eind aan de republiek en kreeg Spanje met generaal Franco een dictator, die tot 1975 aan de macht zou blijven. Uit verschillende landen, o.a. uit Nederland, kreeg de republikeinse regering steun van vrijwilligers. De Klonia was een van hen.

Gerardus Johannes de Klonia.

Gerard de Klonia werd geboren op 22 januari 1909 in Amsterdam, hij stierf op 10 juni 1977 in Hoogkarsspel. Hij was pas 8 jaar oud toen zijn moeder in 1917 overleed. Vader bleef achter met vijf kinderen, hij hertrouwde in 1923. Begin jaren dertig verhuist het gezin kortstondig naar Rotterdam om al snel weer terug te komen in Amsterdam. Op de gezinskaart staat een merkwaardige aantekening: Gerrit zou in 1933 twee maanden in de strafgevangenis van Groningen hebben gezeten "wegens overtreding van art.25a der dienstplichtwet." Dat is wonderlijk want in 1928 was hij vrijgesteld van dienst wegens broederplicht. Als beroep van Gerrit staat vermeld zeeman. Zoon Wim meent dat hij gevaren heeft op Katwijkse of Scheveningse vissersboten: "Daar heeft hij me over verteld i.v.m. een tattoo op zijn arm. Een esculaap die hij altijd onder de lange mouwen van zijn overhemd verborg". Gerrit zou in 1934 lid zijn geworden van de communistische partij.

In februari 1938 wordt hij aangehouden door de Amsterdamse politie als ronselaar. Hij wordt opgebracht naar het bureau en geregistreerd. Als adres staat vermeld logement Prinsengracht 236, hij is 1.83, heeft een slank postuur, donkerblond haar, blonde wenkbrauwen en een ovale gelaatsvorm. Zijn gelaatskleur is gezond, hij heeft blauwe ogen, een knobbel op de neusrug en vrij gave tanden. Zijn foto wordt vervolgens getoond aan verschillende personen die in Spanje zijn geweest maar niemand herkent hem als ronselaar.

Is het voor de Klonia misschien de doorslaggevende gebeurtenis geweest die maakt dat hij een paar weken later naar Spanje vertrekt? 31 maart 1938 is hij in Albacete, op dat moment het hoofdkwartier van de Internationale Brigade. Niet veel later staat hij onder commando van 'Hollander Piet', Piet

Laros, de enige Nederlander die het in de Internationale Brigaden tot kapitein bracht. In die periode wordt onder Piets leiding de Hollandse compagnie De Zeven Provinciën gevormd.

In 1939 verschijnt bij de communistische uitgeverij Pegasus in Amsterdam de brochure *Nederlanders onder commando van Hollander Piet in Spanje*. Hij is geschreven onder het pseudoniem Vanter. Het is een in de stijl van een jongensboek anno jaren dertig geschreven verslag van de Hollandse compagnie - maar het is het enige dat we hebben. Een aantal Spanjestrijders wordt met naam en toenaam genoemd - en dat betekende dat ze, mocht het ze al gelukt zijn onopgemerkt naar Nederland terug te komen, ze onherroepelijk hun nationaliteit kwijt waren. Ook de Klonia wordt genoemd - en nog wel als korporaal. Vanter verbastert zijn naam tot Kolonia. Uit de brochure van Vanter:

"Kapitein Hollander Piet is kwaad. Kwaad op die Amsterdammer, op korporaal Kolonia, op zijn kameraad van Oirschot, op Kurt, en ja, ook op zichzelf. Dat kwam zo. In de nacht tijdens de mars heeft korporaal Kolonia, toen er even werd gerust, tegen zijn kameraden gezegd: 'Ik ga gauw wat water halen'. Men mag niet lang rusten. Even uitblazen, even het geweer anders om je nek. Meer niet. Want anders vallen de jongens weer in slaap. Ze zijn ten dode vermoeid. Daarom klinkt dadelijk weer:

'Voorwaarts!'

Korporaal Kolonia denkt dat de kameraden zijn licht machinegeweer wel hebben meegenomen. Hij rent achter de troep aan. Het machinegeweer is er niet... Het beste machinegeweer van de compagnie, achtergelaten op de straatweg. Dat betekent een verloren slag voor de compagnie. Nooit heeft iemand kapitein Piet zo gezien.

'Binnen het uur' buldert hij 'binnen het uur is dat machinegeweer hier.' Doodschieten zal-ie die vent! Met eigen handen. Wie laat nu zijn machinegeweer...

Hollander Piet raast redeloos. Korporaal Kolonia is al terug gerend. Op zoek naar zijn geweer. Kurt probeert Piet te kalmeren. Natuurlijk heeft Piet gelijk, zegt hij, maar ... 'Ik laat mijn mannen niet beledigen' zegt van Oirschot en hij stottert van drift. Piet loopt zwijgend voorop. Hij is kwaad op korporaal Kolonia, op zijn beste kameraad van Oirschot, op Kurt ... En ja, ook op zichzelf!

Het machinegeweer is terug.

'Piet, het is terug' zegt kameraad van Oirschot, 't is je geluk' broemt Piet. Dan komt Kurt haastig aanstappen, ondanks zijn vermoeidheid.

"s Ist wieder da!" 'Ik weet het al, verdomme!' Nog iemand wil het Piet mededelen. Maar men houdt hem terug. Men fluistert: hij weet het al!

Als het licht is geworden, loopt Piet langs de rijen der rustende soldaten. Het kost hem al moeite om zijn gezicht nog in de verstoorde plooi te houden. Vooral als de kameraden hem kennelijk nadoen en zeggen: Fusskranke gibt's nicht, uitvallers overhoop schieten! Achtung!... Piet gaat naar korporaal

Kolonia. Die ziet blauw en groen in zijn gezicht. Driekwart dood van moeheid. 'Je kunt je geweer wel overgeven', zegt Piet 'en hier een paar uur achterblijven!' 'Waarom' vraagt korporaal Kolonia onverzoenlijk. 'Nu jongen, je zult toch wel moe zijn!' antwoordt Piet. 'Niks moeier dan een ander, 't kan best mee' zegt korporaal Kolonia. Hij had Piet wel om de hals willen vallen. Maar zijn gezicht staat strak.

Nu is alles weer goed. En Piet lacht weer, om zijn woede, om de jongens en ... om zichzelf."

Tot zover het verslag van Vanter. Op een handgeschreven papiertje, datum november 1939, vertelt vermoedelijk Teun Blok over Klonia:

"Sinds 27 maart 1938 in Spanje, 19 jaar oud en van beroep haringvisser. In Holland lange tijd in de org (anisaties) tegen het fascisme gestreden en (onleesbaar)... als weinige.

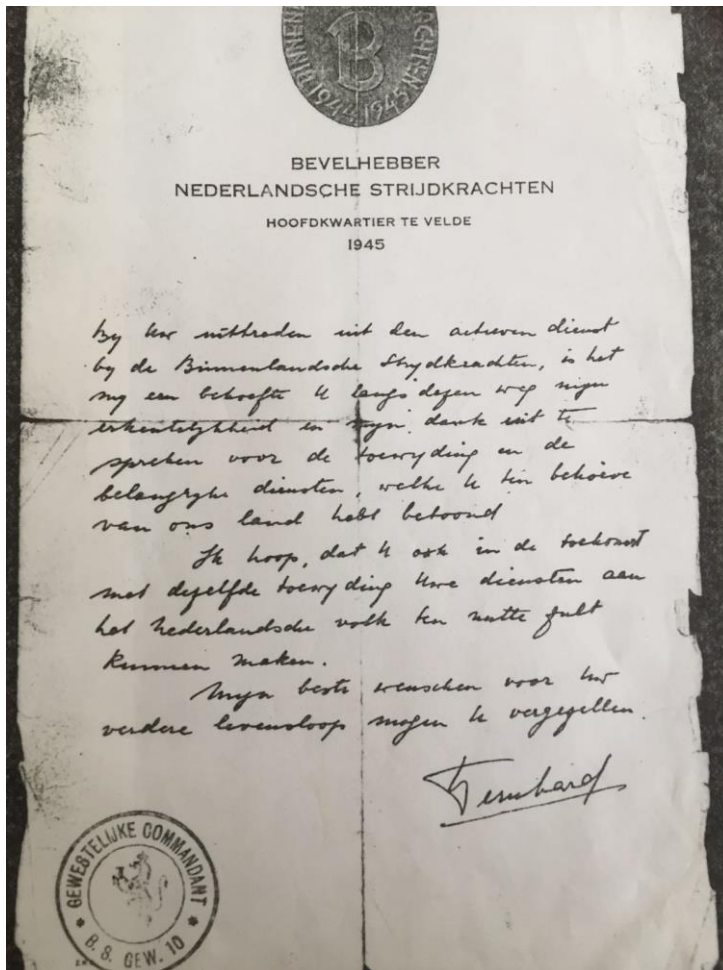
Het offensief over de Ebro was voor hem het eerste gevecht van betekenis en hij heeft hier wat te betekenen gehad ook.

Met zijn machinegeweer heeft hij er veel toe bijgedragen de attaque der fascistten af te slaan en ons onze positie te doen behouden."

Het document is teruggevonden in het Duitse Bundesarchiv, waarom het geschreven werd en hoe het daar terecht is gekomen is niet duidelijk.

Spanjestrider Jan van Eijk herinnert zich, als hij in 1985 geïnterviewd wordt voor het boek "De oorlog begon in Spanje" dat hij de Klonia gezien heeft in het ziekenhuis van Benicasim, beter gezegd in een van de villa's die in Benicasim als ziekenhuisjes waren ingericht. Ook hij noemt hem Kolonia, dat lag duidelijk makkelijker in de mond. Over de aard van zijn verwondingen weten ook zijn kinderen niets.

Zoals veel kinderen van Spanjestridders weten ze weinig van het Spaanse verleden van hun vader en weinig over de oorlogsjaren. Het was thuis niet echt een gespreksonderwerp - zeker ook omdat de Klonia in later jaren in toenemende mate last kreeg van zijn oorlogsherinneringen. Na de oorlog kreeg de Klonia een fraai certificaat voor zijn verdiensten in oorlogstijd - ondertekend door prins Bernhard himself maar hij weigerde dit in ontvangst te nemen. "Hij had liever zijn nationaliteit teruggekregen", schrijft zoon Wim. Hij kreeg het voor zijn werk in het verzet, bij de BS, de Binnenlandse Strijdkrachten, waar hij oa deelnam aan een overval op een distributiekantoor.

Dochter Ins voegt eraan toe: "Toen Pa eindelijk zover was om zijn Nederlandschap aan te vragen omdat hij graag eens op vakantie wilde, is hij naar het hoofdbureau van politie gegaan. Gesprek in een kamertje. Kreeg daar een sigaar aangeboden, vervolgens werd hem gevraagd hoe lang hij bij de NSB geweest was. Pa pislink! En vertelde dat hij geen NSB'er was geweest maar tegen Franco in de Spaanse burgeroorlog gevochten had. De asbak met sigaar werd weggetrokken en Pa vertrok." Het zal dan ook tot 1970 duren voor de Klonia zijn nationaliteit terugkreeg. Na de oorlog had hij werk gevonden bij de ADM maar een val van een steiger breekt hem op. Een ongeval maakt in 1977 een eind aan zijn leven. Zoon Wim:

*"Mijn ouders hadden een caravan in Wijdenes en Pa ging op de brommer eieren halen bij de boer en is toen doodgereden in plotseling slecht weer."*⁷

Doetse van der Kaap

Doetse van der Kaap, was het jongste kind van Karst van der Kaap en achterkleinzoon van Karst Jacobs van der Kaap en Roelofke Harms. Hij werd geboren in Groningen op 19 januari 1870. Op 14 juni 1891 trouwde hij in Groningen met Thomelina Bakker, geboren te Ulrum op 29 juli 1860 en overleden op maandag 15 januari 1945 in Assen. Doetse was schipper en hij vestigde zich met zijn

⁷ Yvonne Scholten, <https://spanjestrijders.nl/bio/klonia-gerardus-johannes-de>. Zie ook: <https://spanje3639.files.wordpress.com/2016/04/nederlandsonderhollanderpiet.pdf>

vrouw en jongste zoon op 31 januari 1921 in Groningen. De ligplaats van hun boot is Kanaal 310. Hij stierf op 25 februari 1958 in Assen.

Schippers

Varen zat de familie Van der Kaap in het bloed. Niet alleen Doetse was schipper, brugwachter en waarschijnlijk ook scheepsjager, maar ook zijn vader (Karst 2) en grootvader (Karst 1) waren schipper en dat gold ook voor zijn zoons, Hendrikus en Karst en Tonnis. Tonnis was turfschipper en zijn vrouw Martje ging met turf langs de deuren.

Dochter Sjoukje was getrouwd met een schipper en de man van zijn dochter Stientje was schuitenvoerder. Stientje is overleden na een ongeval in de haven van Amsterdam. Ook de kleinzoon van Doetse, ook een Doetse, was schipper.

Albert, kleinzoon van Karst Jacobs en broer van Karst 2, was ook schipper net als zijn kleinzoon, Hemmo Kreekel. Waarschijnlijk gaat het hier om de Albert van der Kaap die genoemd wordt in onderstaande advertenties en die op 23 maart 1885 naar Groningen verhuisde.

Nieuwblad van het noorden, 28 december 1899.

Publieke Verkoop
van
twee TJALKSCHEPEN

Zaterdag 20 Januari 1900, des avonds te 7 uur, zullen, ten verzoeke van **ALBERT VAN DER KAAP**, Schipper te Groningen, ten huize van den kastelein L. PLENTER, in de Nieuwe Ebbingestraat aldaar, tegen **contante betaling**, publiek worden verkocht:

1e. Het goed onderhouden **Overdekt Houten Tjalkschip**, genaamd „**HENDERIKA**,” groot 49 ton, met **opgoed en toebehooren**, bevaren wordende door den schipper **KARS VAN DER KAAP**, en

2e. Het goed onderhouden **Overdekt Houten HEK-TJALKSCHIP**, genaamd „**JOHANNA**,” groot 48 ton, zonder opgoed, bevaren wordende door den eigenaar **ALBERT VAN DER KAAP**, beide schepen liggende in het Boterdiep te Groningen.

H. H. ETTEMA.
Kantoor: Oude Boteringestraat 65, naast het Belastingkantoor.

De geannone. Publ. Verkoop
van 2 TJALKSCHEPEN voor **schipper**
VAN DER KAAP zal
geen voortgang hebben.
H. H. ETTEMA.

Nieuwblad van het Noorden, 21 januari 1900.

Jacob van der Kaap, zoon van Karst Jacobs en broer van Karst 1, was schipper. Zijn dochter, Roelfke was, twee keer, getrouwd met een schipper. Elisabeth, de vrouw van Jacob, hertrouwde met een schipper.

Scheepsongeluk
De 58-jarige schippersvrouw S. Hornstra-Van der Kaap, wier been vorige week dinsdag tussen een sleepkabel en het schip werd afgekneld toen het schip bij de Oranjesluizen lag, is in 't **Wilhelmina-gasthuis** te Amsterdam aan de verwonding overleden.

Friese koerier: onafhankelijk dagblad voor Friesland en aangrenzende gebieden, 6-11-1959

Scheepsjagers

Scheepsjagers, ook wel pramejager (Zuidwest-Drenthe) genoemd, trekken met hun paard, tegen betaling, schepen door het kanaal.

Scheepsjagers Kram, Wolthof en Scholtens.

Nord-Süd kanaal.

Bij de vaart over de Drentse vaarwegen kon vaak niet worden gezeild omdat de vele sluizen, bruggen en de geringe breedte van het vaarwater dit moeilijk maakten. Om toch vooruit te komen moest het schip worden getrokken. Vaak trok de schippersvrouw met enkele kinderen het schip voort maar het was ook mogelijk een betaalde kracht in te huren. In de meeste dorpen, vaak bij knooppunten van vaarwegen of in de buurt van bruggen, sluizen of dorpscafés kon een schipper dan een scheepsjager inhuren. De scheepsjagers waren vaak kleine boertjes die iets wilden bijverdienen. De tarieven stonden niet vast maar waren afhankelijk van de grootte van het schip, de afstand, de windsterkte en het gewicht van de lading.

Trekschuitschippers of snikkevaarders hadden hun eigen jaagpaard en waren geen klant van scheepsjagers. Bij het trekken van een schip liep de scheepsjager met zijn paard over het jaagpad dat aan weerszijden langs het kanaal liep. Bij scherpe bochten stond vaak een rolpaal waarlangs de jaaglijn, de 'liende' of trekzeel, geleid werd zodat het schip niet in de wal werd getrokken. Tegen het einde van de 19e eeuw nam het aantal scheepsjagers sterk toe, vooral in de Veenkoloniën. In 1879 werd de registratieplicht in de provincie Groningen voor veenkoloniale scheepsjagers opgeheven. Hierop begon onder de scheepsjagers die in de Veenkoloniën, bij de Drentse monden, en op het Stadskanaal werkten een ongekend felle concurrentiestrijd. Onder druk van schippersverenigingen werd op 1 juli 1903 door de provincie Groningen weer een registratieverordening ingevoerd. Elke geregistreerde scheepsjager moest voortaan zichtbaar een penning dragen met een registratienummer. De eerste penning werd uitgereikt aan Uildrik Lamein uit Eexterveenschekanaal.

Tussen 1903 en 1948 werden er 3434 penningen uitgegeven waarvan een groot aantal aan Drentse veenkoloniale scheepsjagers. Voor de Drentse kanalen gold deze registratieplicht niet. Op de Drentsche Hoofdvaart, de Hoogeveense Vaart en het Oranjekanaal was het aantal scheepsjagers veel kleiner dan in de Veenkoloniën, maar ook hier kwamen wel eens misstanden voor. In 1897 raakten in De Wijk twee scheepsjagers uit Hoogeveen slaags met elkaar, waarbij één met een knuppel werd doodgeslagen. [Kerkmeijer]⁸

---

⁸ <http://www.encyclopediedrenthe.nl/Scheepsjager>